

РОЛЬ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ В УМОВАХ СУЧАСНОГО СОЦІУМУ

Постановка проблеми. Освіту дорослих слід розглядати як складову соціально-економічних перетворень, що обумовлена темпами науково-технічного прогресу. Розвиток сучасних технологій та їх застосування у виробництві вимагає від населення певного рівня грамотності, яка потрібна для використання засобів виробництва та обслуговування їх. Високоосвічені громадяни – важлива складова соціально-економічного розвитку і добробуту кожної країни. У «Меморандумі з освіти впродовж життя» (A Memorandum of Lifelong Learning), прийнятому на Лісабонському саміті Ради Європи (2000), проголошено неперервну освіту як головну політичну програму суспільства, заснованого на знаннях; соціальної єдності та зайнятості. Зростаюча значущість освіти дорослих стає загальноновизнаним фактом. Різні ж країни реалізують дану проблему по-різному, з урахуванням специфіки відповідного законодавства та конкретних умов. В Україні негативні соціальні проблеми, такі як проблеми безробіття, складна демографічна ситуація, зміни на ринку праці, наявність функціональної неграмотності вимагають від урядовців зі сфери освіти перегляду стратегічних напрямів розвитку й підвищення якісного рівня навчання людей дорослого віку, їх загальної освіти, професійної підготовки і перепідготовки.

Мета статті. Визначення ролі освіти дорослих у сучасному суспільстві.

Аналіз публікацій. Науковий інтерес із проблем теорії освіти дорослих становить доробок вітчизняних учених, зокрема А. Вербицького, С. Вершловського, М. Громкової, С. Вершловського, І. Колесникової, Т. Ломтевої, Л. Лук'янової, А. Митіної, Н. Ничкало, В. Олійника, В. Подобеда, Н. Протасової, Л. Сігаєвої та ін.

Визнаними зарубіжними науковцями у галузі андрагогіки вважаються М. Ноулз, М. Нокс, Д. Кид, Ф. Пеггелер, П. Джарвіс, П. Ленгран, Р. Сміт, Е. Торндайк, Т. Александр, Х. Радницка, Л. Турос, Ю. Полтужицький та ін. Зокрема, навчання дорослих як соціальний процес розглядають Дж. Лейв, Е. Венгер, К. Герген.

Виклад основного матеріалу. Сучасну теоретичну базу досліджень у галузі освіти дорослих становлять ідеї та положення концепції неперервної освіти, яка перетворилася в один із головних складників гуманістичної педагогіки, оскільки вказує на необхідність створення людині оптимальних умов для постійної освіти, яка повинна вести до високого рівня загального та професійного розвитку. Філософсько-педагогічна ідея неперервної освіти передбачає цілепокладання як сукупність декількох змістових складових.

По-перше, пролонговане цілеспрямоване засвоєння особистістю соціокультурного досвіду із використанням усіх ланок освітньої системи.

По-друге, дотримання принципів організації чинної системи освіти, освітньої політики, спрямованої на створення умов для навчання людини впродовж усього її життя.

По-третє, забезпечення логічного взаємозв'язку і наступності різних ланок освіти. Особливий акцент в освіті дорослих зроблено на підвищенні кваліфікації, перепідготовці кадрів у процесі зміни професії, адаптації до зміни соціальних умов, тобто процесах, які відбуваються за межами базової освіти.

Концепція неперервної освіти є ідеєю, яка оживлює весь освітній процес та вимагає всебічного й рівномірного розвитку всього суспільства. Вона є заповіддю нового стилю життя, в якому переплітаються праця та навчання, є способом його інтелектуалізації. Неперервна освіта також означає реальний та необхідний зв'язок процесу навчання і виховання з політичною, економічною та суспільною системою країни. У світлі цієї концепції навчання і життя тісно переплітаються, збагачуючи одне одного. Навчання, як і праця, стає засобом існування людини XXI століття.

Привертаючи увагу до нових пріоритетів суспільного розвитку на початку нового століття, М. Згуровський зазначає, що якщо комунікаційне та інформаційне суспільства базувалися на технологіях, то суспільство знань, – на людях-творцях, озброєних технологіями. Тому, окрім технологічного виміру, це суспільство має конституювати себе в гуманітарному, культурологічному, мас-медійному та освітньо-науковому вимірах.

У зв'язку з цим освіта у суспільстві знань перетворюється на теорію і практику підготовки когнітивних працівників, які працюють зі знаннями та інформацією (knowledge worker).

З огляду на це, освіта у суспільстві знань повинна, за М. Згуровським, мати такі ознаки:

1. Людський вимір знань... вони не можуть бути суто раціональними, а мають набути особистісного забарвлення, стати індивідуально значущими для людини. Інакше вона не матиме мотивації їх здобувати.

2. Перетворення знань на товар...Оскільки цей інформаційний товар залежить від творчого потенціалу особистості, то слід приділяти постійну увагу актуалізації, розвитку і збагаченню цього потенціалу.

3. Інтернаціональний характер знань, внаслідок чого вони набувають глобального змісту й змінюють конфігурацію геополітичних сфер впливу у світі.

4. Міждисциплінарність... Міждисциплінарні знання, необхідні для ефективного оперування різноманітними обсягами даних при вирішенні нових, нестандартних завдань. Тому найголовніше місце відводиться аналітичним здібностям особистості, її спроможності точно формулювати проблеми й гіпотези, вбачати у величезних сукупностях даних певні закономірності, вирішувати складні міждисциплінарні завдання..[1, с. 4].

Освіта дорослих в наш час виступає як одна з найбільш актуальних теоретичних та практичних проблем, вирішення яких дозволить розв'язати ряд протиріч, що стосуються, насамперед, конкретної особистості та суспільства і держави, загалом. Перший ряд протиріч, пов'язаний з особистістю (внутрішньо опосередкований) і їх вирішення надасть дорослому суб'єкту досвід свободи рішення, впевненість у власних можливостях, самостійність, зрілість, професійну якість. Перше – протиріччя між існуючим станом, якістю, рівнем розвитку особистості, її освіти та співвідношення з соціальними умовами, потребами, ідеалами. Друге – протиріччя між здібностями особистості, її індивідуальністю, унікальністю, особливостями професійного й особистісного розвитку та конкретними потребами і вимогами суспільства та держави до неї. Третє – протиріччя між

потенціями дорослого суб'єкта та станом їх реалізації, мірою самореалізації. Четверте – протиріччя між бажаннями й зусиллями особистості та їх результатами [3, с.107-108].

Другий ряд протиріч, пов'язаний з потребами суспільного розвитку і зовнішньо опосередковано впливає на динаміку особистості дорослого суб'єкта. Перше – протиріччя між потребою ринку праці у високо професійних фахівцях, які мають освіту не тільки в одній, але й здебільше в декількох споріднених галузях та обмеженою їх кількістю. Друге – протиріччя між потребою в мобільних професійних кадрах з певним професійним досвідом, позицією та відсутністю їх і деякою інфантильністю у молодих фахівців [3,с.107-108].

Висновки. У зв'язку з вищезазначеним, встановлюємо, що на сьогодні придбання освіти це не тільки доречно у юнацькому віці, але й у старшому віці має сенс і це сталося у суспільстві за таких причин:

- школа працює на перспективу і результати її роботи відчутні не відразу, а освіта дорослих дає ефект майже адекватно часу навчання;

- професійний вибір молоді майже завжди зроблений не свідомо, а інколи – й помилково. Придбання освіти зрілим за віком учнем робиться свідомо, цілеспрямовано за професійними інтересами, має життєво необхідний вибір та носить високо мотивований характер;

- освіта, яка обирається дорослим суб'єктом має завжди виважений характер, орієнтується не тільки на перспективу «учня», але й враховує соціальне замовлення суспільства в певних знаннях.

- освіта дорослих виступає потужним чинником розвитку освіти, взагалі, її здатності до оновлення, зокрема (П. Лангран);

- зараз, в умовах динамічного розвитку суспільства, конкуренції, як ніколи, державі потрібні професіонали вищого ґатунку: мобільні, легко пристосовані до швидкоплинних змін на ринку праці.

- скорочення сфери застосування некваліфікованої та малокваліфікованої праці, зумовлюють потребу у підвищенні професійної кваліфікації і перепідготовці фахівців.

- перехід України до постіндустріального, інформаційного суспільства, поступове входження в процес євро- та світової інтеграції робить обов'язковою вимогу володіння фахівцем усною та «технічною» англійською мовою, навичками користувача комп'ютера, мережі Інтернет, тощо [4, с.46-45].

ЛІТЕРАТУРА

1. Згуровський М. Шлях до інформаційного суспільства – від Женеви до Тунісу /М. Згуровський // Дзеркало тижня. – № 34 (562), 3-9 вересня 2005. – С. 4.
2. Кремень В. Г. Система освіти в Україні: сучасні тенденції і перспективи / В. Кремень // Професійна освіта: педагогіка і психологія : пол.-укр. журнал / за ред. Т. Левовицького, І. Вільш, І. Зязюна, Н. Ничкало. – К. ; Ченстохова, 2000. – Вип. 2. – С. 11–30.

3. Старєва А.М. Теоретичні та практичні основи освіти дорослих. /А.М. Старєва // Наукові праці. – К.; Том 50. Випуск 37 – с. 107 -108
4. Махлин М.Д. Образование взрослых как предмет исследования// Magister. – 2000. – № 4. – С. 46-52.

Березанська Юлія Анатоліївна. Роль освіти дорослих в умовах сучасного соціуму

У статті визначаються основні складові ролі освіти у сучасному суспільстві. Характеризуються концептуальні положення про освіту дорослих як про базову складову рівномірного розвитку всього суспільства. А також про необхідність підготовки когнітивних працівників, які працюють зі знаннями та інформацією.

Ключові слова: концепція неперервної освіти, мас-медійний вимір, освітньо-науковий вимір, освітня політика, андрагогіка.

Berezanska Y. The role of adult education in modern society

The article identifies the main components of the role of education in modern society. Conceptual provisions on adult education as a basic component of the balanced development of society as a whole are characterized. And also about the need to train cognitive workers who work with knowledge and information

Keywords: concept of continuing education, mass media dimension, educational-scientific dimension, educational policy, andragogy

УДК 378

БОРОДЕНКО О.С.,

магістрантка 011 Освітні, педагогічні науки
(Педагогіка вищої школи),

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова,
м. Київ, Україна

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ І РИНОК ПРАЦІ

Актуальність проблеми. Індустріалізовані країни серед переліку стратегічних цілей розвитку давно ставлять на меті зберегти зайнятість людей, яким більше 50-ти років. Навіть не просто зберегти, а і розширити тривалість трудової діяльності загалом. Таке стратегічне планування обумовлене змінами в демографічній ситуації, а саме, за даними прогнозів ООН, за останні 50 років збільшилась тривалість життя одночасно зі зниженням народжуваності, що стало причиною досить великої частки літніх людей в суспільстві. Також прогнозовано, що частка людей, старших за 65 років, у розвинених країнах до 2050 року збільшиться до 26% від усього населення. Країни Західної Європи очікують зростання відсотку зрілого населення аж до 40%.

Така ситуація у демографічній структурі вимагає швидкого економічного розвитку суспільства, а саме знаходження рішень, які б допомогли підвищити зайнятість населення віком від 50 до 65 років. Розвинуті країни вже акумулюють та активно запроваджують такі рішення в життя.

Якщо говорити про Україну, можна відзначити, що процес «старіння населення» також відбувається, але додатково ще накладаються несприятливі суспільні явища, які погіршують соціальне становище такої групи людей, що в результаті веде до майже повного виключення їх зі сфер культурного, економічного та соціального життя. Як прогнозує Інститут демографії та соціальних досліджень Національної академії наук, до 2025 року співвідношення пенсіонерів та працюючого населення складе 50%, а вже 2050 року очікується збільшення кількості непрацюючої частки населення аж до 76%. (1)

Саме дослідження досвіду розвинених країн у залученні частини літнього населення до ринку праці допоможе віднайти успішні рішення, реалізація яких призведе до більш позитивних прогнозів в Україні стосовно активної зайнятості людей літнього віку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Економічна активність літніх вікових груп населення є об'єктом дослідження таких українських науковців, як І. Гнибіденко, Н. Анішина, Т. Кір'ян, В. Куценко, М. Папієв та ін. Варто зазначити, що дослідження проводяться в сфері трудового потенціалу та в системі пенсійного забезпечення, але саме розширеного вивчення трудової активності людей літнього віку та можливого трудового потенціалу цих груп українські вчені не проводили.

Зарубіжні дослідження розкривають саме індивідуальні рішення літніх людей активно продовжувати свою трудову активність в розрізі пенсійної системи. Серед науковців, що вивчають ці питання, варто виділити таких як Д. Блау, Дж. Квін, Г. Бурлас, О. Мітчел, Р. Моффіт. Окрім власне індивідуального рішення працювати в пенсійному віці, ці вчені також комплексно досліджують цілий ряд факторів, таких як стан фізичного здоров'я особи, сімейний стан, розмір державного пенсійного